

Beslut

efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolors åtgärder vid fusk gällande Praktiska Gymnasiet Karlstad med Praktiska Sverige AB som huvudman i Karlstads kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Praktiska Gymnasiet Karlstad med Praktiska Sverige AB som huvudman avseende kvaliteten i skolenhetens åtgärder vid fusk. Granskningens syfte är att granska kvaliteten i gymnasieskolors arbete med och beredskap för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av måluppfyllelse och kunskaper.

Följande frågeställningar ingår i granskningen:

1. I vilken utsträckning leder och samordnar rektorn skolans arbete för att lärarna ska ha förutsättningar att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper?
2. I vilken utsträckning har lärarna beredskap och arbetssätt för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper?

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Kvalitetskriterierna finns i bilaga 1.

Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer: hög kvalitet, i flera delar men utvecklingsområden finns eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att verksamheten uppfyller kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 finns granskningens författningsstöd. I denna granskning använder Skolinspektionen begreppet "vilseledande" som synonym till begreppet "fusk".

Beslut

Rektorns ledning och samordning av arbetet för att lärarna ska ha förutsättningar att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper

Praktiska Gymnasiet Karlstad uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen gör en samlad bedömning att rektorns ledning och samordning av arbetet med åtgärder vid fusk i **hög utsträckning** ger lärarna förutsättningar att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper.

Lärarnas beredskap och arbetssätt för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper

Praktiska Gymnasiet Karlstad uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen gör en samlad bedömning att lärarnas arbete med åtgärder vid fusk i **hög utsträckning** ger dem beredskap för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom de granskade områdena fungerar väl.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömningar

Rektorns ledning och samordning

Lärarnas förutsättningar för att motverka och upptäcka vilseledande

Här har Skolinspektionen granskat rektorns arbete med att ge lärarna förutsättningar att arbeta för att utveckla sin bedömningspraktik samt deras möjligheter att samverka för att stärka beredskapen mot vilseledande. Skolinspektionen har även granskat rektorns erbjudan till lärarna om kompetensutveckling gällande vilseledande.

Lärarnas förutsättningar att arbeta med sin bedömningspraktik för att motverka vilseledande

Granskningen visar att rektorn ger lärarna tid och utrymme att utveckla sin bedömningspraktik för att bland annat utforma strategier för att motverka och upptäcka fusk.

Av granskningen framgår att rektorn ger lärarna tid till att utveckla en bedömningspraktik som förutom främjande av lärandet syftar till att upptäcka och motverka fusk. I intervjuer med lärare, rektorn och övrig skollledning framkommer att det finns tid för lärarna att planera, utarbeta och följa upp olika bedömningssituationer. Rektorn berättar att lärarna arbetar med att utveckla sin undervisning och bedömningspraktik bland annat under arbets- och ämneslagstid, studiedagar, uppstarts dagar samt under lärarnas förtroendetid. Lärarna berättar att de arbetar både gemensamt och enskilt med att utveckla sin bedömningspraktik. Vid dessa tillfällen förs både planerade och spontana diskussioner om strategier för att minska elevernas möjligheter till fusk. Såväl rektorn som övrig skollledning och lärarna framhåller att skolenhetens personal arbetar aktivt samt medvetet för att motverka och upptäcka fusk.

Lärarnas förutsättningar att samverka för att stärka beredskapen mot vilseledande

Granskningen visar att rektorn ger lärarna utrymme i form av tid till regelbunden samverkan på ett sätt som stärker deras beredskap att motverka och upptäcka fusk.

Av granskningen framgår att rektorn möjliggör för lärarna att regelbundet samverka med varandra och att de inom ramen för denna samverkan bland annat samarbetar för att motverka och upptäcka fusk. Det framgår av intervjuer med

rektorn, övrig skollledning och lärarna att samverkan sker i olika personalforum, såsom arbetslagsträffar och ämneslagsträffar samt möten där alla lärare på skolan träffas. Lärarna uppger att de träffas regelbundet i olika möteskonstellationer och att samverkan kring fusk sker både i förebyggande syfte samt på förekommen anledning. Lärarna reflekterar och skapar gemensamma strategier för hur bedömningssituationer kan utformas för att motverka och upptäcka fusk. Rektorn berättar att det finns tid avsatt för att lärarna ska kunna samverka kring fusk och att lärarna bland annat använt tiden till att utveckla en gemensam policy för AI-användning. Policyn beskriver bland annat på vilket sätt eleverna får respektive inte får använda AI och vilka konsekvenserna blir vid otillåten AI-användning. Vidare framgår av dokumentation från huvudmannen som Skolinspektionen tagit del av att lärarna, för att stärka lärarnas beredskap mot fusk och för att skapa en rättssäker bedömningskultur, samverkar med lärare från andra skolor. Exempelvis vid tillfällen där lärarna sambedömer utifrån olika examinationsformer såsom skriftliga prov, texter och praktiska moment inom gymnasiearbetet.

Rektorns erbjudan till lärarna om kompetensutveckling gällande vilseledande

Granskningen visar att rektorn skaffar sig kännedom om lärarnas behov av kompetensutveckling avseende fusk vid bedömningssituationer och erbjuder vid behov sådan kompetensutveckling.

Av granskningen framgår att rektorn tar reda på vilka behov lärarna har av kompetensutveckling gällande frågan om fusk vid bedömningssituationer och att rektorn vid behov erbjuder lärarna kompetensutveckling. Rektorn uppger att hen får vetskap om lärarnas eventuella behov av kompetensutveckling genom regelbundna möten med arbets- och ämneslagen samt vid arbetsplatsträffar. Under läsåret 2025/26 fick även alla lärare på skolenheten besvara ett frågeformulär kring bland annat AI-fusk i syfte att kartlägga lärarnas individuella behov av kompetenshöjande insatser och utvecklingsområden inom detta område.

Vidare visar granskningen att rektorn erbjuder lärarna möjligheter till kompetensutveckling gällande fusk och AI-användning både individuellt och kollegialt. Av intervjuer med rektorn och övrig skollledning samt lärarna framgår att kompetensutveckling främst sker genom kollegialt lärande i arbets- och ämneslagen. Huvudmannen har även utformat interna utbildningar kring hur lärarna i sin profession kan använda AI-verktyg och hur elever kan arbeta med AI-verktyg som ett stöd i lärandet. Skolenheten samarbetar också med Karlstads universitet i ett utvecklingsarbete som leds av skolans förstelärare gällande betyg och bedömning, vilket enligt den biträdande rektorn inkluderar diskussioner kring fusk.

Både skolledningen och lärarna framhåller att skolan arbetar aktivt samt medvetet för att motverka och upptäcka fusk. Rektorn berättar att när lärare rekryteras till skolan tilldelas de en mentor, tillika förstelärare, som introducerar dem i bland annat gemensamma arbetssätt för att motverka och upptäcka fusk. Förutom mentorn får nyanställda lärare även stöd av andra erfarna kollegor i arbets- och ämneslagen.

Samordnad information på skolan

Här har Skolinspektionen granskat rektorns arbete med att samordna information om betyg, rättigheter och skyldigheter på skolan och som inkluderar frågor om vilseledande. Skolinspektionen har även granskat rektorns arbete för att lärarna ska utgå från gemensamma förhållningssätt och att lärarna ska informera eleverna på skolan om vad som är tillåtet och inte i anslutning till bedömningstillfällen.

Rektorns arbete med att samordna information om vilseledande på skolan

Granskningen visar att rektorn verkar för att information om betyg och elevernas rättigheter samt skyldigheter på skolan, inkluderat frågor om fusk, är samordnad, enhetlig och väl avvägd.

Av granskningen framgår att rektorn, tillsammans med övrig skolledning och lärarna, har tagit fram samordnad information om betyg och elevernas rättigheter samt skyldigheter, vilken inkluderar frågor om fusk. Rektorn och övrig skolledning samt lärarna berättar samstämmigt att de informerar eleverna på olika sätt och vid olika tillfällen om betyg, rättigheter och skyldigheter inklusive vad skolan anser vara fusk. Informationen är väl avvägd och tar inte omotiverat stort utrymme från undervisningen. Alla elever får samma information men lärarna lägger mer tid på att informera eleverna som påbörjar sin utbildning i år 1 jämfört med den tid som lärarna lägger på att informera eleverna i år 2 och 3. Eleverna bekräftar att lärarna informerar om fusk vid olika tillfällen under läsåret och att det finns skolregler och policydokument som bland annat handlar om fusk och dess eventuella konsekvenser. I dokumentation från huvudmannen som Skolinspektionen tagit del av framgår att den övergripande informationen till eleverna är gemensam för samtliga program. Det finns exempelvis skriftliga skolregler som bland annat anger elevens eget ansvar för sitt skolarbete och att fusk, plagiat eller otillåten användning av AI inte får förekomma. Vidare finns en policy för användning av AI-tjänster som definierar vad som menas med AI-tjänster och anger riktlinjer för godkänd respektive otillåten användning av AI samt vilka konsekvenser upptäckt fusk kan leda till. Rektorn berättar att hen ålagt lärarna och mentorerna att regelbundet gå igenom skolreglerna och policydokumentet om AI-tjänster med eleverna.

Rektorns arbete för att lärarna ska utgå från gemensamma förhållningssätt

Granskningen visar att rektorn verkar för att lärarna tillämpar gemensamma förhållningssätt gällande fusk och användning av generativ AI.

Det framgår av granskningen att rektorn och övrig skollledning på olika sätt arbetar för att lärarna ska tillämpa gemensamma förhållningssätt avseende fusk och användning av AI i bedömningssituationer. Rektorn och övrig skollledning uppger att de regelbundet lyfter skolreglerna och AI-policyn tillsammans med lärarna för att skapa samsyn och gemensamma förhållningssätt. Exempelvis vid läsårsstart, arbetsplatsträffar, arbets- och ämneslagsträffar samt vid rekrytering av nya lärare. Samtliga intervjuade lärare berättar att de känner till och tillämpar de gemensamma förhållningssätten och att de fortlöpande diskuterar dem med varandra vid sina olika möten. Av intervjuerna framgår även att lärarna har en gemensam syn på elevernas användning av AI i bedömningssituationer. Både skolledningen och lärarna berättar att alla examinationer sker i lektionssalar, antingen i en digital provplattform eller analogt. Vid dessa tillfällen är det inte tillåtet för eleverna att använda generativ AI om inte läraren uttryckligen godkänt det. Det förekommer dock att elever i de praktiska ämnena kan ha vissa oövervakade arbetsuppgifter, berättar lärarna. Dessa arbetsuppgifter följs upp av lärarna på olika sätt, exempelvis genom kontrollfrågor och muntliga presentationer. Inlämningsuppgifter är aldrig examinerande, vilket är en policy som alla lärare tillämpar. Eleverna berättar att lärarna är tydliga med när och om de får använda generativ AI när det gäller lärandesituationer som inte är föremål för examination. Exempelvis kan AI ibland användas som en inspiration till uppgifter och som ett stöd i att skapa struktur i uppgifter.

Rektorns arbete för att lärarna ska informera eleverna om vad som gäller vid vilseledande

Granskningen visar att rektorn verkar för att lärarna bedriver ett aktivt arbete för att göra informationen om vad som gäller vid fusk känd bland eleverna.

Av granskningen framgår att rektorn och övrig skollledning försäkrar sig om att lärarna informerar eleverna om deras rättigheter och skyldigheter gällande fusk och användning av AI-verktyg på olika sätt och vid olika tillfällen. Skolan har återkommande gemensamma konferenser där all personal träffas för att diskutera och skapa samsyn kring olika frågor, exempelvis när och på vilket sätt eleverna ska ges information om vad som gäller vid fusk. Rektorn och övrig skollledning uppger att de uppmanar lärarna och mentorerna att regelbundet lyfta AI-policyn tillsammans med eleverna. Av intervjuer med skolledningen och lärarna framgår att information exempelvis ges vid utbildningens början i samband med att mentorerna informerar samtliga elever i år 1 om hur skolan ser på användningen av AI-verktyg. Andra tillfällen när eleverna informeras om vad som gäller vid fusk är vid kursintroduktioner, nya moment och inför

examinationer. Eleverna bekräftar att de får information om betyg, rättigheter och skyldigheter, inkluderat frågor om fusk, vid flera tillfällen under läsåret och på olika sätt. Lärarna berättar att de även arbetar med att motivera eleverna till att inte fuska genom att framhålla att eleverna behöver faktiska kunskaper samt färdigheter inför ett framtida arbetsliv. Eleverna bekräftar att lärarna betonar vikten av reell kunskap inför det kommande yrkeslivet.

Organisation och stöd i situationer när elever vilseleder

Här har Skolinspektionen granskat rektorns arbete för att det ska finnas gemensamma arbetssätt på skolenheten för att hantera vilseledande samt för att de gemensamma arbetssätten ska vara kända bland lärarna.

Rektorns arbete för att det ska finnas gemensamma arbetssätt för att hantera vilseledande

Granskningen visar att rektorn verkar för att det ska finnas gemensamma arbetssätt om hur situationer där en eller flera elever fuskar ska hanteras. Rektorn ser även till att lärare och elever får ett aktivt stöd i sådana situationer.

Av granskningen framgår att rektorn och övrig skollledning aktivt ser till att det finns gemensamma arbetssätt för hur skolledningen och lärarna ska agera vid misstänkt fusk. Rektorn och övrig skollledning samt lärarna uppger att skolan har tagit fram gemensamma arbetssätt för hur de ska hantera situationer när elever försökt fuska. Det finns en AI-policy med en beskrivning av vilka konsekvenser som blir aktuella i olika situationer av fusk. Eleverna berättar att de känner till AI-policyn och ger olika exempel på konsekvenser vid påkommet fusk såsom samtal med undervisande lärare och kontakt med vårdnadshavare. Lärarna berättar att de, när de misstänker eller konstaterat att en elev fuskat, ber eleven förtydliga och förklara hur hen kommit fram till sina svar. Vid konstaterat fusk rapporterar lärarna händelsen i ett digitalt system där det framkommer att en elev fuskat och på vilket sätt. Därefter får eleven vanligen tala med sin mentor som därefter kontakter vårdnadshavarna. Rektorn och övrig skollledning berättar att de ger ett aktivt stöd till både lärare och elever i situationer som rör fusk. Exempelvis genom att rektorn, vid upprepade tillfällen av fusk, kallar aktuell elev till samtal där eleven får redogöra för situationen. Om lärarna och skolledningen bedömer att en elev fuskat vidtar de disciplinära åtgärder såsom underkända resultat på prov och arbetsuppgifter. Eleverna får möjlighet att visa sina kunskaper vid ett senare tillfälle, exempelvis genom att skriva ett nytt prov. Rektorn uppger att elever som fuskat kan, beroende på orsak till fusk, få stöd för att exempelvis hitta bättre strategier för sitt lärande. Elevhälsan är behjälplig i sådana situationer och erbjuder exempelvis stöd av en specialpedagog med planering och metoder för hur elever kan lägga upp sina studier. Lärarna berättar att de har ett nära

samarbete med elevhälsan och att specialpedagogen, i början av varje läsår, visar eleverna hur de kan hantera och använda olika verktyg som stödjer lärandet, exempelvis en synonymordlista och översättningsböcker.

Rektorns arbete för att de gemensamma arbetssätten ska vara kända bland lärarna

Granskningen visar att rektorn verkar för att de gemensamma arbetssätten är kända bland lärarna.

Av granskningen framgår att rektorn och övrig skollledning försäkrar sig om att lärarna känner till rutinerna för hur situationer där elever fuskar ska hanteras. Enligt såväl skollledningen som lärarna är AI-policyn och de dokumenterade konsekvenserna kända bland alla lärare på skolan och nyanställda lärare får tidigt en genomgång av denna. Som tidigare nämnts har lärarna samverkat kring utvecklingen av AI-policyn och den biträdande rektorn berättar att det är en ständigt pågående process att stärka arbetet med att motverka och upptäcka fusk. Rektorn uppger att hen följer upp arbetet mot fusk genom exempelvis diskussioner under arbetslagstid. Lärarna kan även vända sig till rektorn eller övrig skollledning för att få stöd i situationer av fusk.

Lärarnas beredskap och arbetssätt

Utformning och uppföljning av bedömningssituationer och betygsunderlag

Här har Skolinspektionen granskat lärarnas arbete med att utforma bedömningssituationer för att motverka vilseledande samt lärarnas arbete för att utveckla sina bedömningssituationer.

Lärarnas arbete med att utforma bedömningssituationer för att motverka vilseledande

Granskningen visar att lärarna på ett medvetet sätt arbetar med att utforma bedömningssituationer och betygsunderlag samt att de i detta arbete tar hänsyn till risker för vilseledande. Lärarnas information till eleverna om skolans normer och regler för att motverka fusk sker samordnat, enhetligt och väl avvägt.

Av granskningen framgår att lärarna arbetar för att kontrollera bedömningssituationer inklusive gymnasiearbetet, så att de bedömningsunderlag de inhämtar ska vara tillförlitliga. Lärarna berättar att all examination numera sker i lektionssalar och att de nästan helt upphört med att ge eleverna bedömningsgrundande inlämningsuppgifter som eleverna arbetar med utanför

skolan. Lärarna uppger att de, i de få fall de använder bedömningsgrundande uppgifter utanför skolan, är uppmärksamma på elevernas språkbruk och jämför med tidigare visade kunskaper. Lärarna följer också upp elevernas inlämnade uppgifter med exempelvis kontrollfrågor eller muntliga redovisningar och granskar vilka källor eleverna använt. Lärarna samverkar även med andra lärare och sambedömer samt jämför med texter som eleverna skrivit i andra ämnen. Detta bekräftas av rektorn som berättar att bedömningssituationer generellt är övervakade, men att lärarna även är bra på att bedöma sannolikheten för att eleverna ska ha fuskat då de vet hur eleverna brukar uttrycka sig. Rektorn och lärarna berättar samstämmigt att det sällan förekommer försök till fusk vid examinationstillfällen och att de blivit mer träffsäkra när det gäller att identifiera fusk. Exempelvis utformar lärarna analoga examinationer eller använder sig av en låst digital provplattform. Vidare förekommer muntliga examinationer där eleverna får visa sina kunskaper genom diskussioner och praktiska moment. Lärarna berättar att de, under gymnasiearbetet, noga följer elevernas arbetsprocesser för att se hur arbetet växer fram och eleverna får regelbundet lämna in samt muntligt redovisa delar av sina arbeten. Vidare sker mycket av gymnasiearbetet under lektionstid och de praktiska momenten genomförs vid elevernas arbetsplatsförlagda lärande (APL) under ledning av handledare. Lärarna och handledarna samtalar återkommande med eleverna om hur de kommit fram till sina resultat och slutsatser. Lärarna sambedömer elevernas arbeten och specialpedagogen är behjälplig vid bedömning av de teoretiska delarna. Rektorn och övrig skolledning samt lärarna uppger att ovanstående insatser har resulterat i att lärarna tidigt kunnat upptäcka fusk och försök till fusk.

Vidare visar granskningen att lärarna på ett tydligt och enhetligt sätt informerar eleverna om skolans normer och regler vad gäller fusk samt hur dessa ligger till grund för skolarbetet. Lärarna berättar att de går igenom detta regelbundet tillsammans med eleverna. Skolledningen uppger att samtliga elever får samma information om hur skolenheten ser på användningen av AI-verktyg men att informationen till eleverna under år 1 ges oftare och mer grundligt samt med konkreta exempel på vad som gäller vid fusk. Lärarna informerar eleverna om vad som gäller vid fusk och försök till fusk vid olika tillfällen, exempelvis vid kursintroduktioner, inför examinationer och på mentorstid. Eleverna bekräftar att de får information om betyg, rättigheter och skyldigheter, inkluderat frågor om fusk, vid flera tillfällen under läsåret och på olika sätt. Eleverna tillägger att lärarna informerar regelbundet om detta och att de är tydliga med att det blir konsekvenser vid fusk. Eleverna uppger att alla lärare informerar på ett likartat sätt oavsett om de undervisar i teoretiska eller praktiska ämnen.

Därutöver visar granskningen att lärarna arbetar för att eleverna ska få förståelse för sitt eget ansvar kopplat till användandet av AI-verktyg. Lärarna berättar att de pratar med eleverna om vikten av att skaffa sig faktiska kunskaper, att eleverna ska kunna visa hur de tänker, kunna visa sin kunskap, ta ansvar för inlämnade

texter och att det handlar om yrkesstolthet. Lärarna tydliggör för eleverna att AI inte alltid har rätt eller håller hög kvalitet och klargör för eleverna hur de får använda AI-verktyg som ett stöd i arbetet. Lärarna uppger att de exempelvis visar hur en AI-genererad text kan se ut och sedan granskar de texten källkritiskt tillsammans med eleverna. Eleverna bekräftar att lärarna brukar prata med dem om att AI-verktyg inte garanterar att texten stämmer med verkligheten och att lärarna påminner om vikten av att noggrant kontrollera källor. Rektorn berättar att lärarnas engagemang, de goda relationerna mellan lärare och elever samt skolans värdegrundsarbete bidrar till att förebygga fusk. Enligt rektorn bryr sig lärarna om eleverna och är måna om att de ska få goda kunskaper och bli skickliga inom sitt yrke.

Lärarnas arbete för att utveckla sin bedömningspraktik

Granskningen visar att lärarna följer upp bedömningssituationer och betygsunderlag för att utveckla sin bedömningspraktik för att motverka fusk.

Av granskningen framgår att lärarna följer upp hur ändamålsenliga bedömningsunderlag har varit i samband med betygssättning och utvärderar olika examinationsuppgifter kopplat till hur bedömning och betygsättning visat sig fungera. Lärarna följer upp och utvärderar sitt bedömningsarbete kontinuerligt under läsåret, både individuellt och i samverkan med kollegor. Lärarna uppger att det främst är i ämneslagen, men även i informella samtal med andra kollegor, som de diskuterar hur olika bedömningssituationer kan fusksäkras samt utvärderar vad de behöver förbättra. Exempelvis kan sambedömning ske tillsammans med flera lärare för att skapa samsyn och på förekommen anledning vid misstanke om fusk.

Vidare visar granskningen att det framför allt är genom det kollegiala lärandet inom arbets- och ämneslagen som lärarna utvecklar sin förmåga att göra riskbedömningar givet den snabba tekniska utvecklingen. Lärarna berättar att de, med anledning av AI:s framväxt, har arbetat med att fusksäkra och ändra arbetssätt under de senaste åren. Detta för att säkerställa att deras bedömningsunderlag är tillförlitliga. Rektorn berättar att lärarna generellt är positivt inställda till användning av AI och ser AI-tjänster som ett komplement och verktyg i elevernas lärande. Lärarna har dock olika kunskaper och erfarenheter av att arbeta med AI-verktyg. Rektorn uppger att det för närvarande pågår ett utvecklingsprojekt i Karlstads kommun kring AI-kompetens där skolenheten, tillsammans med andra gymnasieskolor och ett antal företag, deltar.

Upptäcka och hantera vilseledande

Här har Skolinspektionen granskat lärarnas beredskap för att upptäcka och hantera situationer där elever vilseleder.

Lärarnas beredskap för att hantera situationer där elever vilseleder

Granskningen visar att lärarna har en god beredskap i form av strategier och arbetssätt för att upptäcka fusk och hantera situationer där det kan förekomma att elever fuskar.

Av granskningen framgår att lärarna arbetar aktivt med att informera eleverna om vilka konsekvenser fusk kan få. Rektorn och övrig skolläda samt lärarna berättar att de vid återkommande tillfällen delger eleverna vad som föranleder att konsekvenser vidtas. Exempelvis när det vid en händelse av fusk inte räcker med en tillsägelse utan att en muntlig varning behöver utfärdas. Eleverna bekräftar att lärarna brukar tydliggöra vad som händer om någon elev blir påkommen med att fuska. Det är dock ovanligt att elever försöker fuska och alla elever vet vad som gäller, uppger eleverna.

Vidare visar granskningen att lärarna använder sig av olika strategier för att upptäcka fusk vid bedömningssituationer på plats i en lektionssal. Av intervjuer med lärarna framgår att de för att motverka fusk, med hjälp av exempelvis fusklappar, mobiltelefoner eller hörlurar, går runt bland eleverna i samband med att de skriver prov. Av intervjuer framgår att lärarna även möblerar glesare, använder skärmar och i vissa fall tilldelar eleverna bestämda platser. Som tidigare nämnts skriver dessutom eleverna sina examinationer antingen analogt eller i en digital provplattform. Eleverna berättar att alla lärare är noga med att kontrollera att de inte har med sig otillåtna hjälpmedel vid examinationer.

Granskningen visar även att lärarna har olika metoder för att upptäcka plagiat och bedöma risken för att elever använt AI-verktyg på ett otillåtet sätt i samband med gymnasiearbetet. Skolläda och lärarna uppger att lärarna regelbundet kontrollerar elevernas gymnasiearbeten för att se att de formulerar texter med sina egna ord, redovisar källor och kan förklara texternas innebörd. Lärarna är aktiva i processen och är tydliga med att eleverna ska kunna visa sin yrkeskunskap. Lärarna ställer frågor till eleverna under arbetets gång för att stämna av hur eleverna planerar, genomför och skriver om de praktiska moment som läraren ser och följer upp. Vid granskningstillfället hade inga av de intervjuade eleverna i år 3 påbörjat sitt gymnasiearbete.

Därutöver visar granskningen att lärarna har god uppmärksamhet i samband med nationella prov för att minska riskerna för fusk. Både lärarna och eleverna uppger att det är väldigt svårt att fuska vid nationella prov. Bevakningen förstärks med exempelvis vakter vid toaletterna och lärarna är särskilt uppmärksamma på försök till fusk.

Avslutningsvis visar granskningen att lärarna skapar och tillämpar gemensamma strategier och arbetssätt för hur de ska hantera fall där elever fuskar. Lärarna berättar att alla lärare har kännedom om och följer AI-policyn. Om elever har blivit påkomna med att fuska vid examinationer och nationella prov får de avbryta provet samt visa sina kunskaper vid andra tillfällen om det tidsmässigt är möjligt. I de fall lärare misstänker att elever fuskat kan de få göra en till liknande uppgift vid ett nytt provtillfälle. Lärarna berättar att eleverna oftast erkänner att de fuskat när de inser att läraren förstått och genomskådat fusket. Rektorn och övrig skollledning samt lärarna uppger att det inte förekommer många fall där elever försöker fuska samt att de verktyg och strategier skolenheten använder för att motverka och upptäcka fusk fungerar bra och är kända bland eleverna.

På Skolinspektionens vägnar

X Robert Östberg

Beslutsfattare

Signerat av: Robert Östberg

X Veronica Bonivart Säfström

Föredragande

Signerat av: Veronica Bonivart Säfström

I handläggningen av ärendet har även utredarna Helen Lundell Sjöberg och Jessica Kristoffersson medverkat.

Bilaga 1: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i gymnasieskolors arbete med och beredskap för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av måluppfyllelse och kunskaper.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Inom granskat område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställningar

1. I vilken utsträckning leder och samordnar rektorn skolans arbete för att lärarna ska ha förutsättningar att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper?

Kvalitetskriterier:

- Förutsättningar för att motverka och upptäcka vilseledande
- Samordnad information på skolan
- Organisation och stöd i situationer när elever vilseleder

2. I vilken utsträckning har lärarna beredskap och arbetssätt för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper?

Kvalitetskriterier:

- Utformning och uppföljning av bedömningssituationer och betygsunderlag
- Upptäcka och hantera vilseledande

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen intervjuade elever och personal vid Praktiska Gymnasiet Karlstad den 15 och 16 september 2026. Intervjuerna genomfördes digitalt via länk av undervisningsrådet Veronica Bonivart Säfström och utredaren Jessica Kristoffersson.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av följande:

- två gruppintervjuer med åtta elever som studerar på el- och energiprogrammet samt bygg- och anläggningsprogrammet år 2 och 3
- två gruppintervjuer med sju lärare som undervisar på el- och energiprogrammet samt bygg- och anläggningsprogrammet år 1, 2 och 3
- en intervju med ansvarig rektor, biträdande rektor samt administratör/studie- och yrkesvägledare för skolenheten
- dokument som Skolinspektionen begärt in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från de digitala intervjuerna och getts tillfälle att yttra sig.

De samlade iakttagelserna från alla verksamheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2027.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionen ska granska verksamheters kvalitet

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Betyg ska utgå från en bedömning av elevens kunskaper

I skollagen (2010:800) anges att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § skollagen). Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen).

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor (2 kap. 9 § skollagen). Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation (2 kap. 10 § skollagen). I förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (nedan Lgy25)² anges att rektorn, som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan, har ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen (Lgy25, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar).

Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar (3 kap. 14 § skollagen). Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas (3 kap. 16 § skollagen). Vid betygssättningen ska läraren göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper på den aktuella nivån i ämnet i förhållande till de betygskriterier som gäller för ämnet som helhet och sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper (15 kap. 24 § andra stycket skollagen).³ Vid betygssättning i ett ämne

¹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

² Lgy25 gäller för utbildningar som påbörjas från och med 1 juli 2025. Se förordning (2024:662) om ändring i förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025 (benämns Lgy11).

³ Se lag om ändring i skollagen (2010:800) SFS 2022:147. Lagen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. Äldre lydelse: Vid betygssättningen ska läraren göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de betygskriterier som gäller för kursen och sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper (SFS 2022:146).

på en nivå som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl (15 kap. 25 a § skollagen).⁴ Läraren ska vid betygssättningen göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygskriterier som finns för respektive ämne (Lgy25, avsnitt 2.5 Bedömning och betyg).⁵

I gymnasieskolan får huvudmannen eller rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper (5 kap. 17 § första stycket 2 skollagen). En sådan åtgärd får vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter (5 kap. 6 § tredje stycket skollagen).

Elevernas möjligheter att utöva inflytande på utbildningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har (Lgy 25, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter). Alla som arbetar i skolan ska i skolans arbete med normer och värden uppmärksamma de möjligheter och risker som den ökande digitaliseringen medför. Läraren ska klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet, och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen (Lgy25, avsnitt 2.2 Normer och värden).

⁴ Se lag om ändring i skollagen (2010:800) SFS 2022:147. Lagen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. Äldre lydelse: Vid betygssättning i en kurs som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas.

⁵ Äldre lydelse (Lgy11): Läraren ska vid betygssättningen göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygskriterier som finns för respektive kurs (SKOLFS 2022:13).